

ներու յաղթելով՝ աս գիւտը կրցան բաւական առաջ տանիլ :

Բնաբանական փորձերով խիստ աղէկ կը տեսնուի որ անօթի մը մէջի օդը պարպուելով մթնոլորտին ճնշու մը շատ զօրաւոր է . ուստի օդային երկաթի ճանապարհ ըսուածն ալ աս սկզբան վրայ հաստատուած է , այսինքն կառքերը շարժողը մթնոլորտին ոյժն է :

Եւ տեսակ ճանապարհը հասարակ երկաթի ճամբաներուն պէս երկու կարգ երկրթէ շաւիղ ունի , որոնց վրայէն կառքերուն անիւները կը քահին . ասոնցմէ զատ , ճամբուն մէջ տեղէն դէպի երկայնքը հաստատած կայ երկաթէ խողովակ մը՝ ուղած տրամագծով : Ճամբէն մէյմէկ քիչ դուրս տեղ տեղ կը դրուին շոգեշարժ պզտի մեքենաներ , որ իրենց շարունակեալ շարժմամբը ան մեծ խողովակին մէջի օդը կը պարպեն : Խողովակին ծայրը իրեն յարմար միոց մը կայ , որ պէտք եղած ատենը կրնայ խողովակին մէջէն անցնիլ երթալ : Եւ ալ գիտնալու է որ կառքը խողովակին դրսէն հաստատուած է աս միոցին հետ , ու այլեւայլ կափարիչներով զգուշացած՝ որ մէջը օդ չփախչի : Կառքին ետեւէն ալ անցուցած են ուրիշ կառքերու բազմութիւն . երբոր աս միոցը կը թողուն , դրսի մթնոլորտը միոցին դրսի կողմէն ճնշելով՝ զինքը դէպի ներս կը մըղէ , որովհետեւ խողովակին մէջը դատարկ է : Բանի որ աս միոցը ներս կը վազէ , կառքերն ալ միոցին հետ մէկտեղ երկրթէ շաւիղներուն վրայէն կը վազեն կերթան . և որչափ աղէկ դատարկած ըլլայ խողովակը , վրայի կառքերն ալ այնչափ աւելի երագութեամբ կը վազեն :

Եւ տեսակ ճամբուն ու մեքենային վրայ ուրիշ մանր պարագաներ ալ կան , բայց խօսքը շատ չերկնցընելու և ընթերցողներուն միտքը չժողովելու համար հիմակուհիմա թողունք , ու միայն նայինք թէ հասարակ շոգեկառքերէն ինչ առաւելուի ունի :

Ա . Երագութիւնը ինչպէս որ ըսինք՝ խողովակին դատարկութեանն ու հաստութեանն համեմատ է . բայց վերի վերոյ հաշիւներով կը տեսնուի որ մէկ ժամու մէջ կրնայ քսան քսան ու երկու մղոն տեղ վազել :

Բ . Հասարակ շոգեկառքերուն պէս ծանր չըլլար ասիկայ . անով կրնայ նաեւ դարվեր ու դարվար տեղուանք դիւրաւ ելլել իջնալ :

Գ . Մեքենան թեթեւ ըլլալուն՝ ճամբուն համար ալ այնչափ ծախք պէտք չըլլար՝ որչափ հասարակ շոգեկառքի ճամբուն , խարիսխներուն , կամարներուն ու կամուրջներուն պէտք կը ըլլայ . մեքենան ալ շոգեկառքի մեքենային ծախքին հազիւ տասնը հինկին մէկին չափ ծախք կ'ունենայ : Ս'երջապէս հասարակ շոգեկառաց ամէն մէկ մղոնին կերթայ 42,000 լիւէ ստերլին , և մէկ մղոնին տարեկան ծախքն է 4150 լիւէ ստերլին , իսկ աս տեսակ ճամբուն ամէն մէկ մղոնին կերթայ 11,500 լիւէ ստերլին , և տարեկան ծախքն է 1250 :

Դ . Մենեւին ճաթելու , կամ այրելու վտանգ չկայ , հոտ չունի , և շոգեկառաց չափ ալ չցընցեր :

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Մերիկայի մեծ արծի :

ՊԻՇԱՏԻՉ Թռչուններուն մէջ ամէնէն զօրաւոր կտուց ու մագիլ կամ ճանկ ունեցողը Մերիկայի արծիւն է , որ Կույանայի մէջ և հարաւային Մերիկայի այլ և այլ կողմերը միայն կը գտնուի , ու խոր անտառներու մէջ կը բնակի : Հասարակ արծիւէն թէ մեծութեամբ և թէ ուժով շատ վեր է . գլխուն ու վզին փետուրները մոխրագոյն , կոնակն ու կուրծքը սև , փորը ճերմակ , պոչը սև ու մոխրագոյն խառն , կտուցն ու ճանկերը սև , իսկ ձիւերը դեղին . գլխուն վրայ կա-

Լեւիտանի ձեռքի տեսքը :

տարբեր պէս սև փետուրներ ունի , որ
երբոր դէպ 'ի վեր շտկէ՝ բուռի նման
տեսք մը կ'ունենայ . թէպէտ և ի-

րեն կտրիճ՝ կեցուածքովը ու կրակոտ
աչուրներովը բուռն շատ տարբեր է .
Լ'ս թռչունիս բնական յատկութիւն-

ները տեղն 'ի տեղը դեռ չեն իմացուած . միայն յայտնի է որ խիստ ուժովու կատաղի է, այնչափ որ ինչուան մարդու վրայ ալ կըյարձակի կրսեն, և կըյատմեն քանի մը հոգւոյ համար՝ որ բռնելէն ետեւ անոնց գլխուն գանկը կտուցովը ծակեր է : Եւ զարմանալին ան է որ նաեւ կատաղի գազաններու վրայ կըյարձակի կրսեն . բայց բուն իրեն որսը դանդաղ չորքուտանին են, որ անտառներու մէջ ծառերուն վրայ կանցընեն օրերնին, ու նաեւ եղնիկներ ու կապիկներ . ասոնք սպաննելէն ետեւ՝ կառնէ իր բոյնը կըտանի կուտէ : Եւ արծուին թւերը կարճ և քիչ մը ուրիշ ձևով ըլլալուն, թէպէտ և անընդհատ երկայն ատեն կըթռչի, բայց մէկալար ծիւներուն պէս բարձր ու արագ չըկրնար թռչիլ . անոր համար ալ թռչուններու ետեւէն չիյնար, հապա անանկ կենդանիներու վրայ կըյարձակի որ դիւրաւ չեն կրնար փախչիլ : Եւ որ աս սոսկալի թռչունը իրեն բուն երկիրներն ալ շատ չգըտնուիր . ապա թէ ոչ, իրեն ձեռքէն շուտով կըհասնէին ան անտառներուն կենդանիները :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ղարաֆալի վրայ :

Ղարաֆալի ինչ է :

— Բաղաբական տնտեսութեան վրայ գրողները այլևայլ կարծիքներ ունին աս բանիս վրայ : Ոմանք կրսեն թէ դրամագլուխ՝ ըսելով միայն ըստակ պէտք է հասկընալ . ոմանք ալ թէ դրամագլուխ կամ պարզաբար գլուխ պէտք է սեպել ոչ միայն ան ստակը որ վաճառականութեան կամ

արհեստի մը ձեռք զարնելու համար հարկաւոր է, հապա նաեւ ան ամէն բաները որ նոր հարստութեան մը պատճառ կրնան ըլլալ, ինչպէս շէնքերը, գործիքները և այլն : Յայտնի բան է թէ աս երկու կարծիքներուն առջինը հասարակ ու ռամկական է, իսկ երկրորդը ուսումնական ու աւելի ճիշդ :

— Ղարաֆալի դրամագլուխը, և երկրորդական դրամագլուխը ինչ տարբերութիւն ունին :

— Ղարաֆալի մը ձեռք զարնել ուզողը դնէնք թէ ձեռքը այսչափ ստակ ունի, և անով իր աշխատանքին հարկաւոր եղած նիւթերն ու գործիքները կըգնէ . աս ստակը դրամագլուխ է : Բայց ան կտորն որ պատրաստ ըստակ մնացած է, և ան վաճառքներն որ ստրկով գնուած են ու ծախուելու վրայ են՝ կըսուի փոփոխական դրամագլուխ . իսկ ան շէնքերը, գործիքները, կահ կարասիքը որ ստրկին մէկալմասովը գնուած են, կըսուին հաստատուն դրամագլուխ : Եւ անկով թէպէտ աս երկու տեսակ դրամագլուխները իրարմէ տարբեր են, բայց ամէն արհեստներու և ամէն տեսակ վաճառականութե մէջ կըգտնուին . և առանց ասոնց ամենեւին վաստակ ու առուտուր չըլլար :

— Ղարաֆալի չփրճացընելուն հընարքը ո՞րն է :

— Երբոր դրամագլուխով մէկ բան մը շինուած կամ գործուած է, նոյն ըստակը պէտք է որ ան շէնքին կամ բանուածքին մէջ ամբողջ գտնուի . չէնէ այնպիսի շինուածքները իրենց արժէքէն աւելի կըծանրանան իրենց տիրոջը : Եւ կը իր բերքերը ծախելէն ետքը՝ երբոր անոնց բոլոր գինը կըգործածէ ու կըփրճացընէ, քիչ ատենէն ինքնալ կըփրճանայ . միայն իրեն հաստատուն դրամագլուխ մէկ մասը ձեռքը կըմնայ, ու նոր վաստակին դուռը բոլորովին կըգոցուի : Եւ որ դրամագլուխն պակասութիւնը ծախած բաներուն գնովը լեցընէ, ու մնացած